

Nr 59.

Ankom till Riksdagens kansli den 15 april 1910 kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från kungsgården Räfsnäs nr 1 i Södermanlands län.

(1:a A.)

I en till Riksdagen den 4 april 1910 aflåten till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 115, har Kungl. Maj:t under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen besluta, *ej mindre* att följande till kungsgården Räfsnäs nr 1 om 5 ½ mantal i Toresunds socken af Södermanlands län hörande områden, nämligen lägenheten Nyängen äfvensom de i statsrådsprotokollet närmare angifna med litt. A, B, C och F betecknade lägenheterna må hvar för sig med i statsrådsprotokollet omförmälda områden, enligt kungl. kungörelsen den 31 december 1909 angående förändrade grunder för åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att förvärfva egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar och med iakttagande af de i kungl. brefvet till domänstyrelsen samma dag i fråga om tillämpningen af berörda grunder m. m. meddelade närmare bestämmelser, från ifrågavarande egendom upplåtas, dock med förbehåll, dels om rätt till utfartsväg, för stamhemmanet öfver lägenheterna litt. A och B, för lägenheterna litt. A, B, C och F öfver stamhemmanet samt för lägenheten litt. A öfver lägenheten litt. B, dels, såvidt angår lägenheten litt. A, därom, att förre torparen C. Torin

skall äga att i sin lifstid behålla en af honom bebodd, å lägenheten befintlig stuga med tillhörande uthus, dels ock vidkommande de lägenheter i öfrigt, å hvilka enskilda tillhöriga hus finnas, att dessa hus ej ingå i försäljningen;

än äfven att en å egendomen befintlig med litt. G betecknad lägenhet må med i statsrådsprotokollet angifvet område å offentlig auktion under de i kungl. brefvet den 29 maj 1874 omförmälda villkor till den högstbjudande försäljas med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1911.

Till stöd för förevarande framställning har departementschefen enligt ofvanberörda statsrådsprotokoll anfört följande:

»Den i Toresunds socken af Södermanlands län belägna kungsgården Räfsnäs nr 1 om 5 1/2 mantal, jämte Räfsnäs mjölkvarn, blef af domänstyrelsen genom kontrakt den 1 mars 1889 utarrenderad för tiden intill den 14 mars 1910 mot årligt arrende af 4,025 kronor. På grund af nådigt bref den 27 maj 1909 förlängdes arrendeaftalet, på vissa förändrade villkor, till den 14 mars 1911.

Nuvarande arrendatorn af Kungsgården, A. Öhlin, tillträdde arrendet den 14 mars 1906.

Vid uppskattningsförrättning, som under år 1907 hållits å kungsgården, har förslag väckts om försäljning af särskilda till egendomen hörande områden.

Med anledning häraf har domänstyrelsen i underdånig skrifvelse den 10 april 1908 underställt detta ärende Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och därvid öfverlämnat instrumentet öfver förenämnda uppskattningsförrättning jämte öfriga till ärendet hörande handlingar, däribland en af första landtmätaren Herl. Rob. Linder år 1906 upprättad karta öfver egendomens inägor med tillhörande beskrifning.

Af handlingarna i ärendet inhämtas hufvudsakligen följande.

Ifrågavarande egendom, som är belägen vid sjön Mälaren 0,2 mil från allmänna vägen mellan Mariefred och Stallarholmens lastageplats samt 0,8 mil från en hvar af dessa platser, innehåller en areal af 443 hektar 86,5 ar.

Uppskattningsmännen hafva föreslagit, att följande å kartan till sina gränser utmärkta områden skulle från egendomen afsöndras och försäljas, nämligen:

Nyängen, som, belägen cirka 6 kilometer från Mariefred och 7 kilometer från Stallarholmen, är obebyggd och omfattar å kartan ägofigurerna n:r 298—314 med en areal af tillhoppa 9 hektar 76,5 ar, däraf

7 hektar 70,2 ar åker, 1 hektar 91,8 ar skogsmark, samt 14,5 ar impediment;

lotten litt. A, bestående af insynade torpet Granskog, omfattande ägofigurerna nr 231—268 äfvensom delar af ägofigurerna nr 138, 227, 230, 291 och 296 samt af skogsmarken, med en areal af tillhopa 31 hektar 27,8 ar, däraf 8 hektar 85,6 ar åker, 21 hektar 80,8 ar skogsmark samt 61,4 ar impediment; å detta torp finnes bland annat en stuga med uthus, där förre torparen C. Torin borde få kvarbo under sin lifstid;

lotten litt. B, bestående af insynade torpet Kvarntorp och omfattande ägofigurerna nr 209, 223—226, 228, 229, 269—284 äfvensom delar af ägofigurerna nr 222, 227, 230, 291 och 296 samt af skogsmarken, med en sammanlagd areal af 11 hektar 48,9 ar, däraf 6 hektar 36,8 ar åker, 3,4 ar äng, 4 hektar 83,2 ar skogsmark samt 25,5 ar impediment;

lotten litt. C, obebyggd och omfattande ägofigurerna nr 285—290 samt del af ägofiguren nr 291, med en areal af sammanlagdt 4 hektar 19,4 ar, däraf 3 hektar 71 ar åker, 46,8 ar skogsmark och 1,6 ar impediment;

lotten litt. D, — Kvarnstugan eller Possan kallad, hvarå egendomens arrendator äger ett boningshus, — omfattande ägofigurerna nr 207, 208, 276—284, 297 och del af ägofiguren nr 291, med en areal af tillhopa 3 hektar 80 ar, däraf 2 hektar 10,1 ar åker, 1 hektar 48,6 ar skogsmark och 21,3 ar impediment;

lotten litt. E — Bodal kallad, hvarå egendomens arrendator äger ett boningshus —, omfattande ägofigurerna nr 194—206 samt delar af ägofiguren nr 291 och 292 samt af skogsmarken, med en sammanlagd areal af 4 hektar 7,2 ar, hvaraf 2 hektar 88,4 ar åker, 24,5 ar äng, 60,3 ar skogsmark samt 34 ar impediment;

lotten litt. F, eller insynade torpet Djupvik, beläget vid Mälaren och omfattande ägofigurerna nr 43—66, del af ägofiguren nr 293 samt del af skogsmarken med en sammanlagd areal af 14 hektar 37 ar, däraf 10 hektar 0,7 ar åker, 1 hektar 76 ar äng, 2 hektar 43,9 ar skogsmark och 16,4 ar impediment, samt

lotten litt. G, eller Salbyängen, omfattande ägofigurerna nr 315—328 med en areal af tillhopa 26 hektar 67,9 ar, däraf 26 hektar 38,6 ar åker, 2,4 ar äng, 16,4 ar skogsmark samt 10,5 ar impediment. Å detta område finnes en lada tillhörig kronan.

Vidare hafva uppskattningsmännen ansett, att i försäljningen ej borde ingå befintliga öfverloppshus å saluområdena och att vid försäljningen förbehåll skulle göras om utfartsväg dels för stamhemmanet öfver lotterna A, B och D till egendomens skogsskifte söder om sistnämnda

lott, dels för lotterna A, B och C öfver lotten D, dels för lotten A öfver lotten B, dels ock för lotten F öfver stamhemmanet.

De till försäljning föreslagna lotterna hafva saluvärderats på sätt följande tablå utvisar:

Litt. å kartan.	Benämning.	Saluvärde.	Däraf för växande skog.
	Nyängen	3,600—	63 26
A.	Granskog	5,500—	1,252 80
B.	Kvarntorp	3,000—	265 04
C.	1,600—	84 94
D.	Kvarnstugan eller Possan	1,000—	74 18
E.	Bodal	1,400—	33 20
F.	Djupvik	5,200—	310 27
G.	Salbyängen	16,000—	— —
Summa saluvärde		37,300	

Uppskattningsmännen, som ifråga om lotten litt. E uttalat tvekan om det lämpliga i att densamma såldes, då därigenom söder om utfartsvägen enbart skogsmark komme att fortfarande tillhöra kungsgården, men som tillika framhållit, att detta skogsområde dock med en sida gränsade till väg, hafva ansett, att sagda ägolott samt lotten D, hvilka bägge vore bebyggda med arrendatorn tillhöriga boningshus, borde hembjudas denne till inlösen.

Enligt uppgift af domänintendenten äro de till försäljning föreslagna områdena belägna på ett afstånd från hufvudgårdens corps de logis af:

Nyängen	c:a 4,000 meter.
Litt. A.	» 2,000 »
» B.	» 1,600 »
» C.	» 1,900 »
» D.	» 1,500 »
» E.	» 1,500 »
» F.	» 2,000 »
» G.	» 7,000 »

Emot uppskattningmännens förslag rörande försäljning af lotten litt. A har vederbörande jägmästare erinrat, att därigenom allt för stor skogsareal komme att afsöndras från hufvudgården. Då skogsafkastningen genom afsöndringen komme att minskas till men för hufvudgården och då större delen af den till försäljning föreslagna skogsmarken utgjordes af sten- och bergbunden, till bete otjänlig mark, hemställde jägmästaren om den jämkning i uppskattningmännens förslag, som å kartan angifvits med brutna linjer. Härigenom komme afsöndringens skogsmarksareal att minskas med 11 hektar 8,5 ar och ståndsskogens värde att uppgå till 393 kronor 10 öre.

Öfverjägmästaren i östra distriktet, hvars yttrande i ärendet infordrats, har i likhet med jägmästaren ansett, att väl mycket skogsmark tillagts lotten litt. A. Det skulle emellertid varit lämpligare, om gränsen för lägenhetens skogsmark till undvikande af allt för många krökar dragits på sätt öfverjägmästaren med blåpenna å kartan angifvit. Vidare ansåge öfverjägmästaren, att södra gränsen för lotten litt. F bort göras mera rak.

Uti sitt i ärendet afgifna yttrande har Kungl. Maj:ts befallningshafvande framhållit, hurusom enligt uppskattningmännens ifrågakarande förslag af egendomens åker, som utgjorde 148 hektar 92 ar, skulle afsöndras och försäljas icke mindre än 68 hektar 1,4 ar, hvarigenom den till hufvudgården nu brukade åkerjorden eller 105 hektar 83,8 ar skulle minskas med 24 hektar 93,2 ar till 80 hektar 90,6 ar. Vid sådant förhållande skulle hufvudgården blifva alltför mycket försvagad, och då något giltigt skäl för försäljning af de i uppskattningsinstrumentet med litt. B, D och E betecknade områdena, som innehölle, bland annat, åker till en areal af sammanlagdt 11 hektar 35,3 ar, icke torde förefinnas, syntes samma områden böra åt kronan bibehållas. Visserligen funnes å lägenheten litt. B, som för närvarande brukades såsom torp till hufvudgården, härför erforderliga byggnader, hvilka dock enligt uppskattningmännens åsikt befunde sig i det bristfälliga skick, att, om torpet såsom sådant bibehölles, byggnaderna måste ersättas med nya. Men om torpets åker utlades och brukades gemensamt med hufvudgården, erforderades icke vidare några byggnader till den gamla torpjorden. Dessa byggnader kunde i sådant fall för hufvudgården saklöst afvaras, men de skulle däremot måhända kunna komma till någon nytta för obebyggda lägenheten litt. C, om de utbjödes till försäljning i sammanhang med nyssnämnda lägenhet och under villkor, att de inom viss tid från platsen bortfördes. På grund häraf har Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslagit, att lägenheterna litt. B, D och E måtte bibehållas åt kronan

och förenas i ett arrende med hufvudgården samt att kronans byggnader å lägenheten litt. B måtte försäljas gemensamt med lägenheten litt. C, och borde enligt Kungl. Maj:ts befallningshafvandes mening i sådant fall ägogränsen mellan lägenheterna litt. C och D på visst sätt ändras. Mot uppskattningsmännens förslag i öfrigt har Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej haft något att erinra.

För egen del har domänstyrelsen anfört, att då, vidkommande den ifrågasatta försäljningen af lägenheten litt. E uppskattningsmännen hyst tvekan och Kungl. Maj:ts befallningshafvande afstyrkt samma lägenhets afyttrande, styrelsen icke hade skäl förorda förslaget i denna del. Uppskattningsmännens förslag i öfrigt har styrelsen förmått sig till alla delar biträda, och har styrelsen tillika öfverlämnat en genom Kungl. Maj:ts befallningshafvande infordrad, af behörig borgen åtföljd skriftlig förklaring från egendomens arrendator, att han önskade inköpa lägenheten litt. D för köpeskilling motsvarande det åsatta saluvärdet, att erläggas under loppet af 10 år, samt under villkor, att honom medgäfvos rätt till utfartsväg öfver stamhemmanet och att han själf lämnade rätt till väg öfver lägenheten såväl för stamhemmanet som för de med litt. A, B och C betecknade lägenheterna.

I samband med nu föreliggande ärende tillåter jag mig meddela, att landshöfdingen L. Reuterskiöld med flere, i egenskap af interimstyrelse för Strängnäs stifts alkoholisthem för mindre bemedlade, uti underdånig skrifvelse den 27 januari 1908 anhållit att för hemmets räkning erhålla dispositionsrätt till kungsgården. Ifrågavarande ansökning har emellertid sedermera, i december 1909, återkallats och lärer följaktligen icke vidare påkalla åtgärd från Kungl. Maj:ts sida.

Beträffande upplåtelse af lägenheter från kungsgården anser jag mig böra förorda domänstyrelsens förslag i hvad detsamma angår upplåtande af lägenheten Nyängen äfvensom lägenheterna litt. A, B, C och F. Samtliga dessa lägenheter äro belägna ganska långt från hufvudgårdens åbyggnader och någon särskild anledning att behålla dem i kronans ägo synes mig icke vara för handen.

Vederbörande skogstjänstemän hafva ifråga om lägenheten litt. A anfört, att densamma syntes hafva tilldelats väl stort område af skogsmark, och föreslagit jämkning i detta. Då emellertid, enligt hvad protokollet vid uppskattningsförrättningen gifver vid handen, denna tilldelning ägt rum hufvudsakligen för att bereda lägenheten tillgång på erforderlig betesmark, samt domänstyrelsen ansett sig kunna förorda

uppskattningsmännens förslag i denna del, finner äfven jag mig böra biträda detsamma.

Jämväl i fråga om lägenheten litt. E ansluter jag mig till domänstyrelsens förslag, enligt hvilket denna lägenhet fortfarande skulle bibehållas i kronans ägo.

Vidkommande lägenheten litt. D synes försäljning af densamma till egendomens nuvarande arrendator ej lämpligen böra ske. Vid sådant förhållande och med hänsyn jämväl till hvad Kungl. Maj:ts befallningshafvande i ärendet anfört, förefaller det mig lämpligast, att frågan om upplåtande af berörda lägenhet finge förfalla.

I fråga slutligen om lägenheten litt. G anser jag visserligen lika med de i ärendet hörda myndigheterna att detta område, som är beläget på omkring 7 kilometers afstånd från hufvudgården, bör kunna utan olägenhet försäljas. Då emellertid lägenheten på grund af sin jämförelsevis stora areal — mer än 26 hektar åker — samt det höga försäljningsvärdet — 16,000 kronor — icke torde lämpa sig till upplåtelse åt mindre bemedlad eller obemedlad, synes mig försäljningen af området böra ske å offentlig auktion under de i nådiga brevet den 29 maj 1874 omförmälda villkor.»

Utskottet har icke något att erinra mot förevarande framställning och får därför hemställa,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition.

Stockholm den 15 april 1910.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.
